

Organizace znalostí XIII.

15. 1. 2021

PhDr. Jiří Stodola, PhD.

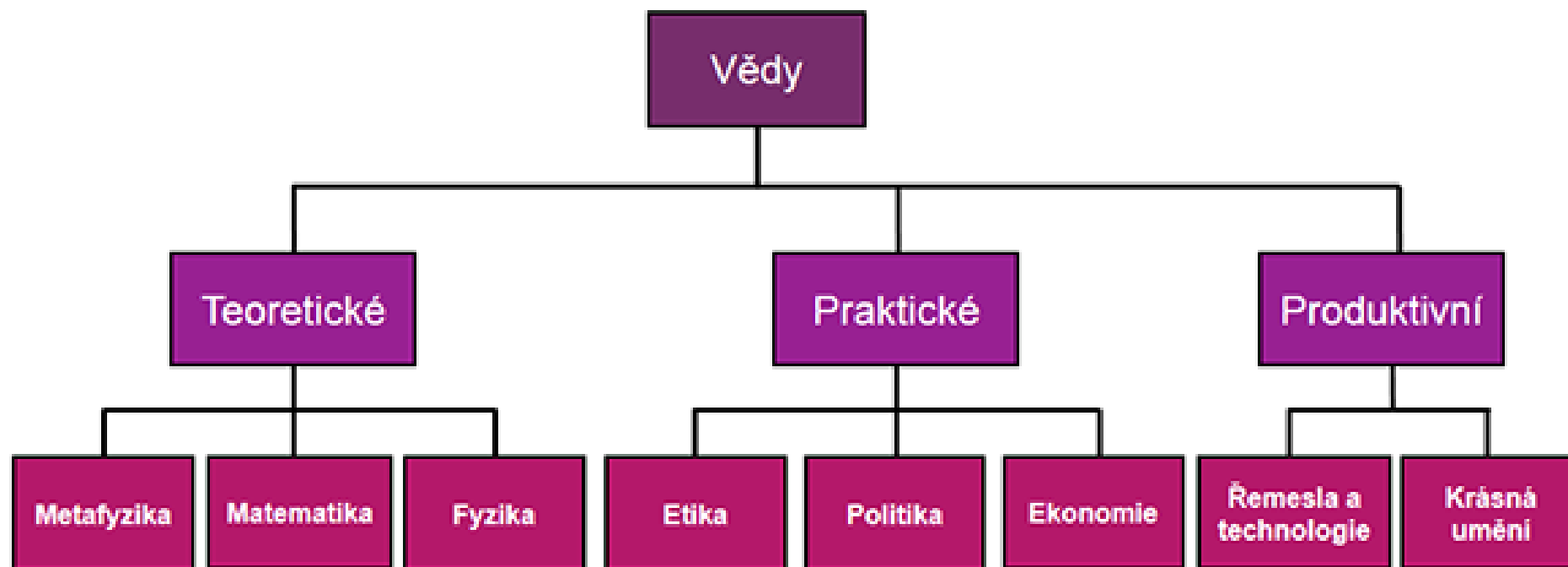
Klasifikace věd a SSJ

- tvorba SSJ - vychází z klasifikace věd
- klasifikace věd - je pro oblast selekčních jazyků velice důležitá - nejde však o selekční jazyk
- klasifikace = členění předmětů nebo pojmů do určité skupiny tříd či podmnožin, které jsou hierarchicky uspořádané

Vývoj klasifikace věd (starověk)

- pythagorejci - rozdělili poznání na:
 - Aritmetiku
 - harmonii
 - dialektiku (způsob myšlení)
- Platón - zavedl jiný významný systém, který třídil disciplíny na:
 - aritmetiku
 - Harmonii
 - dialektiku
 - geometrii

Aristotelés

Stoikové

Řád, který rozum nevytváří, ale pouze zkoumá (např. řád přírodních věcí)	filosofie přírody
Řád, který rozum vytváří při myšlení (např. řád mezi pojmy a znaky pro pojmy)	racionální filosofie
Řád, který rozum vytváří v aktech vůle	morální filosofie

Sv. Tomáš Akvinský

Vědy	Závislost na materii	
	v bytí	v poznání
přírodní	ano	ano
matematické	ano	ne
logika, metafyzika, teologie	ne	ne

Středověk

- nejrozšířenější užívaná klasifikace = trivium (gramatika, rétorika a dialektika) a kvadrivium (aritmetika, geometrie, astronomie a muzika) = 7 svobodných umění - vyučovaných na universitách
klasifikace založená na 7 svobodných uměních - začala se uplatňovat i v tehdejších knihovnách, což se změnilo až v 16. - 17. století

Francis Bacon

- paměť (základ historie)
 - přírodní dějiny
 - dějiny lidstva

fantazie (základ poezie)

- epika
- dramatika
- mytologie

rozum (základ vědeckého poznání)

filozofie přírodní
filozofie lidská

Systematické selekční jazyky

- SSJ - liší se od předmětových tím, že nejde o verbální (slovní) vyjádření
- slovní formulace obsahu je převedena do umělého jazyka (notace) informace, které k sobě patří - se seskupí do hierarchicky uspořádaných tříd
- systém tříd do jisté míry koresponduje s tříděním věd - netřídí však poznatky, ale pouze dokumenty
- vychází se zde z pojmové pyramidy
 - nahoře (na vrcholu) - stojí maximálně abstraktní pojmy (obecné)
 - dole (na základně) - konkrétní pojmy (podrobné)
- SSJ mohou být - všeobecné nebo monotematické

SSJ

- historicky nejstarší - vznikly z potřeby organizování fondu ve skladech nebo volném výběru
- informace - vřazovány do systému vědních oborů
- **výhody:**
 - kontrolované pořadí vědních disciplín a všeobecně populárních termínů
 - rozšířená možnost vyhledávání do hloubky
 - použité symboly objektivně označují předmět a kategorie
- **nevýhody:**
 - nemožnost úplného klasifikování celého obsáhlého kulturního dědictví
 - systematické třídění nejsou tak jednoduchým navigátorem jako přirozený jazyk

Vývoj a druhy systematických selekčních jazyků

- systematické členění je považováno za nejstarší - původně byly knihy stavěny podle oborů - tedy podle svého obsahu
- při tvořbě soupisů knihoven se braly svazky postupně, jak ležely v policích, a tak vzniklo i systematické sekundární třídění
- konkrétní SSJ vznikaly a vznikají v závislosti na konkrétních systémech klasifikace věd

Starověk

- vznik – v Mezopotámii v Ninive – Ašurbanipalova knihovna
- nejznámějším SSJ starověku je SSJ Alexandrijské knihovny – autorem byl Kallimachos z Kyrény
- jeho katalog měl 120 svazků – zaznamenával všechno tehdejší řecké písemnictví
- katalog byl klasifikován na:
 - Poezii
 - Právo
 - Filozofii
 - Historii
 - Rétoriku
 - díla různého obsahu

Středověk

- zachovaly se četné katalogy středověkých klášterních knihoven – potvrzují, že knihovny dávaly přednost literatuře náboženské a teologické
- tzv. světskou literaturu - ukládaly jen jako pomůcku pro přípravné studium ke studiu teologie, nebo proto, aby s ní mohly z církevních pozic polemizovat
- knihovny středověkých univerzit – byly obsahově pestřejší – náboženská literatura je postupně zatlačována literaturou jiných oborů
- katalog knihovny Karlovy koleje pražské univerzity z roku 1370 - ukazuje, že středověké systematické katalogy měly převážně povahu inventáře nebo místního katalogu

Novověk

- po vynálezu knihtisku nastalo rychlé šíření literatury - růst knihoven
- vznikla také potřeba sepsat literární produkci a uspořádat ji jak abecedně, tak systematicky
- Konrád Gesner
 - bibliograf, zakladatel novověké bibliografie
 - sestavil univerzální bibliografii – uspořádal ji jak abecedně, tak systematicky
 - 1548 – vydal dílo Bibliotheca universalis - obsahuje tehdy známou literaturu řeckou, latinskou, hebrejskou
- v 19. století - vznikl nový typ bibliografií v souvislosti s potřebami knihkupců, nakladatelů, tiskařů

W. T. Harris

- 1870 – klasifikace pro knihovnu Veřejné školy v St.Louis
- vyšel z Baconovy klasifikace věd převrátil pořadí věd (na počátek položil vědu)
- ovlivnil Deweyho a strukturu pozdějšího Mezinárodního desetinného třídění

OUTLINES OF THE CLASSIFICATION.

		PHILOSOPHY.	I	
		THEOLOGY.	II	
(A)	SCIENCE {	SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES.	JURISPRUDENCE.	III
			POLITICS.	IV.
			SOCIAL SCIENCE.	V.
			PHILOLOGY.	VI
			MATHEMATICS.	VII
	NATURAL SCIENCES AND USEFUL ARTS.	PHYSICS.	VIII	
		NATURAL HISTORY.	IX.	
		MEDICINE.	X	
		USEFUL ARTS.	XI	
		FINE ARTS.	XII	
		POETRY.	XIII	
(B)	ART. {	PROSE FICTION.	XIV.	
		LITERARY MISCELLANY.	XV.	
		GEOGRAPHY AND TRAVELS.	XVI	
(C)	HISTORY. {	CIVIL HISTORY.	XVII	
		BIOGRAPHY.	XVIII	
		(D) APPENDIX.....	APPENDIX—MISCELLANY.	XIX.

(EXPLAN.—On page 153, No. 20 of this Classification, for "National" read *Natural*.)

Melvil Dewey (1851-1931)

- 1876- Deweyho klasifikace (DDT) jeden z nejrozšířenějších systematických selekčních jazyků
- nes snaha nahradit jím MDT
- přínos – zavedení číselného desetinného principu zavedl systém pomocných znaků

Contents [hide]

- 1 [Class 000 – Computer science, information & general works](#)
- 2 [Class 100 – Philosophy & psychology](#)
- 3 [Class 200 – Religion](#)
- 4 [Class 300 – Social sciences](#)
- 5 [Class 400 – Language](#)
- 6 [Class 500 – Science](#)
- 7 [Class 600 – Technology](#)
- 8 [Class 700 – Arts & recreation](#)
- 9 [Class 800 – Literature](#)
- 10 [Class 900 – History & geography](#)
- 11 [See also](#)
- 12 [References](#)
- 13 [External links](#)

020

- **020 Library & information sciences**
 - 020 Library & information sciences
 - 021 Library relationships (with [archives](#), information centers, etc.)
 - 022 Administration of physical plant
 - 023 [Personnel management](#)
 - 024 [Unassigned]
 - 025 [Library operations](#)
 - 026 Libraries for specific subjects
 - 027 General libraries
 - 028 Reading & use of other information media
 - 029 [Unassigned]

Library of Congress Classification

- [A -- GENERAL WORKS - WP version - Word version](#)
- [B -- PHILOSOPHY, PSYCHOLOGY, RELIGION - WP version - Word version](#)
- [C -- AUXILIARY SCIENCES OF HISTORY - WP version - Word version](#)
- [D -- WORLD HISTORY AND HISTORY OF EUROPE, ASIA, AFRICA, AUSTRALIA, NEW ZEALAND, ETC. - WP version - Word version](#)
- [E -- HISTORY OF THE AMERICAS - WP version - Word version](#)
- [F -- HISTORY OF THE AMERICAS - WP version - Word version](#)
- [G -- GEOGRAPHY, ANTHROPOLOGY, RECREATION - WP version - Word version](#)
- [H -- SOCIAL SCIENCES - WP version - Word version](#)
- [J -- POLITICAL SCIENCE - WP version - Word version](#)
- [K -- LAW - WP version - Word version](#)
- [L -- EDUCATION - WP version - Word version](#)
- [M -- MUSIC AND BOOKS ON MUSIC - WP version - Word version](#)
- [N -- FINE ARTS - WP version - Word version](#)
- [P -- LANGUAGE AND LITERATURE - WP version - Word version](#)
- [Q -- SCIENCE - WP version - Word version](#)
- [R -- MEDICINE - WP version - Word version](#)
- [S -- AGRICULTURE - WP version - Word version](#)
- [T -- TECHNOLOGY - WP version - Word version](#)
- [U -- MILITARY SCIENCE - WP version - Word version](#)
- [V -- NAVAL SCIENCE - WP version - Word version](#)
- [Z -- BIBLIOGRAPHY, LIBRARY SCIENCE, INFORMATION RESOURCES \(GENERAL\) - WP version - Word version](#)

CLASS A - GENERAL WORKS

(Click each subclass for details)

Subclass AC	Collections. Series. Collected works
Subclass AE	Encyclopedias
Subclass AG	Dictionaries and other general reference works
Subclass AI	Indexes
Subclass AM	Museums. Collectors and collecting
Subclass AN	Newspapers
Subclass AP	Periodicals
Subclass AS	Academies and learned societies
Subclass AY	Yearbooks. Almanacs. Directories
Subclass AZ	History of scholarship and learning. The humanities

Mezinárodní desetinné třídění

- Mezinárodní bibliografický ústav(r.1895 rozhodnuto o založení)
- Paul Otlet, Henri La Fontaine úkol: vydávat bibliografické záznamy o světové tiskové produkci –
- první fáze přebírá Deweyho Desetinné třídění
- dále se vytváří systém pomocných znaků - podrobnější rozpracování tabulek jednotlivých vědních oborů

Hlavní třídy

- 0 Všeobecnosti
- 1 Filozofie 2 Náboženství. Teologie
- 3 Společenské vědy
- 4 (neobsazena od r.1962)
- 5 Matematika. Přírodní vědy
- 6 Užité vědy.Lékařství. Technika
- 7 Umění
- 8 Jazykověda.Filologie.Literatury
- 9 Geografie. Biografické studie. Dějiny

- Každá tato hlavní třída stejně jako každá další hlavní třída MDT se člení připojováním dalších číslic na deset či méně oddílů nižšího řádu
- **Příklad:**
- 6 Užití vědy. Lékařství. Technika
- 61 Lékařské vědy. Medicína
- 616 Patologie. Klinická medicína
- 616.8 Neurologie. Neuropatologie. Nervový systém
- 616.85 Organické neurózy.
- Neuropatie 616.853 Epilepsie. Padoucnice
- Pro přehlednost se píše za každou třetí číslicí tečka

- Hlavní (jednoduché) znaky MDT znaky vzniklé postupným rozkladem znaku MDT uvedeny v hlavních tabulkách
- Složené znaky MDT spojení dvou nebo více jednoduchých znaků MDT pomocí symbolů přiřazení či rozšíření nebo pomocí dvojtečky, dvojité dvojtečky či hranatých závorek

Možnosti vytváření spojených znaků

- spojovacími symboly + symbol přiřazení čte se „a“ nebo „plus“
 - Příklad: 622 +669 Hornictví a hutnictví
- : symbol vztahu čte se „dvojtečka“ nebo „ku“
 - Příklad: 622.333:622.271 Těžba kamenného uhlí povrchoým způsobem
- / symbol rozšíření čte se „až“ „lomeno“
 - Příklad: 626/627 Vodní stavitelství :: symbol dvojité dvojtečky čte se „dvojitá dvojtečka“ používá se k určení pevného , nezaměnitelného pořadí (dnes již nepoužíván)

Symbol vztahu : „dvojtečka “ + „plus “

- může spojovat dva i více znaků je možno je obrátit nebo určit prioritní znak
- Příklad: 504.5:502.51 Znečištění hydrosféry
- 502.51:504.5

- Spojování více než dvou znaků do vztahu použijeme symbol podřazení [] čte se „hranaté závorky“
- Příklad: [656:504]:34 Právní aspekty působení dopravy na životní prostředí

Rozvinuté znaky MDT

- Tvoří se připojením jednoho nebo více pomocných znaků k hlavnímu znaku MDT pomocné znaky:
 - všeobecné
 - zvláštní

Všeobecné pomocné znaky jazyka

- Jsou použitelné v celé šíři MDT, pokud jejich spojení s hlavním znakem dává smysl
- Všeobecné pomocné znaky jazyka = čte se „rovná se“
- Příklad: =162.3 čeština
- Použití především při indexaci jazykových slovníků
- Příklad: 81`374.8=111=112.2 anglicko – německý jazykový slovník

Všeobecné pomocné znaky formy

- vyjádřeny nulou a dalšími číslicemi v kulaté závorce (0...)
- čte se “závorka nula”

- Příklad: (035) příručka
- 696.1(035) příručka instalátérských prací

- (075.3) středoškolské učebnice
- 51(075.3) středoškolská učebnice matematiky

Všeobecné pomocné znaky místa

- Vyjadřují se číslem, jehož první číslice je jiná než nula.
- Číslo je uvedeno v kulaté závorce (1/9) čte se „závorka„

- Příklad: (437.3) Česko
- (567) Irák

Všeobecné pomocné znaky času

- “ “ čte se uvozovky
- Příklad:
- “ 321“ Jaro

Všeobecné pomocné znaky etnické

- (=...) čte se závorka rovná se
- Příklad: (=414) Černoši obecně
- (=622.82) Polynésané

Všeobecné pomocné znaky s pomlčkou a nulou

- -0 čte se „pomlčka nula“
- -03 pro vyjádření materiálu
- Příklad:-035.35 Korek

- -05 pro vyjádření osob
- Příklad:-053.31 Novorozenci

- Všeobecné pomocné znaky hlediska .00 čte se“ tečka nula nula“ v nejnovějším vydání MDT se již neuvádí

Zvláštní pomocné znaky

- Uvádějí se přímo u některých jednotlivých oddílů, pro které platí jejich použití
- Příklad:
 - 62-5 Provoz strojů. Řízení a ovládání
 - 66.014 Chemické složení

Tabulky MDT

- Publikace nebo databáze, které obsahují seznamy třídníků a odpovídajících názvů v různém rozsahu a výběru
 - úplné vydání zahrnuje všechny platné znaky MDT v plném rozsahu
 - střední vydání
 - zkrácené vydání
 - speciální (oborové) vydání